

Krzysztof Nowiński

Jubileusz prof. Jerzego Remera

Ochrona Zabytków 31/3 (122), 196-197

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JUBILEUSZOWY PROGRAM TV Z CYKLU „OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA”

Pod koniec 1977 r. Telewizja Polska nadała pięćdziesiąty program z cyklu *Ocalić od zapomnienia*. Cykl ten narodził się w 1971 r., początkowo programy ukazywały się nieregularnie, później co dwa miesiące, a od połowy 1974 r., kiedy zaczęła je realizować Naczelna Redakcja Publicystyki Kulturalnej, co miesiąc. Celem tych programów jest nie tylko pokazywanie i omawianie polskich zabytków, ale także krytykowanie zaniedbań, interwencje w wypadkach bezmyślnej dewastacji obiektów zabytkowych, dyskusje nad różnymi spornymi zagadnieniami ich ochrony. Warto przypomnieć program poświęcony warszawskim Powązkom, Łodzi oraz jej przemysłowej i mieszkalnej zabudowie z XIX i XX w., programy o architekturze

drewnianej, o Zamościu czy o laureatach konkursu Ministerstwa Kultury i Sztuki na najlepszych użytkowników obiektów zabytkowych.

Programy cyklu wzbudzały i wzbudzają ożywione dyskusje i niejednokrotnie pomagają w podejmowaniu właściwych decyzji. Przykładem może być program pt. *Sopot retro* (1975 r.), dzięki któremu wstrzymane zostały decyzje dotyczące wyburzenia willi, stawiania wieżowców i zamiany drewnianego sopockiego móla na betonowe.

Program pt. *Drewniane miasteczka* uzyskał jedną z czterech głównych nagród na VII Przeglądzie Filmów o Muzeach i Zabytkach w Kielcach w 1974 r. W 1975 r. cykl *Ocalić od zapomnienia* stał się laurea-

tem „Złotego Ekranu”, a w 1978 r. Generalny Konserwator Zabytków prof. dr W. Zin udekorował najstarszych stażem realizatorów programu złotymi odznakami „Za Opiekę nad Zabytkami”. Cykl realizowany jest przez red. Z. Halotę przy współpracy red. K. Berlinga. Do stałych współrealizatorów należą: red. red. B. Sałacka, W. Dobrowolski, F. Majkowski, H. Kucharski, J. Popczyk, I. Kwiatkowska, K. Mielech i lektor L. Szolajski. Należy dodać, że 19 maja 1978 r. nadany został 57 program pt. *O zabytkach inaczej*, poświęcony działalności Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie.

Krzysztof Nowiński

URBANISTYKA I SANACJA MIAST — SEMINARIUM W INGELHEIM

W dniach 14—16 lutego 1978 r. odbyło się w Ingelheim (RFN) seminarium poświęcone problemom przebudowy i rewitalizacji miast historycznych, zorganizowane przez Akademię im. Fridtjofa Nansena. Jest to zasłużona placówka, działająca przy tamtejszym Uniwersytecie Ludowym (Volkshochschule), rozwijająca międzynarodową współpracę kulturalną. Obrady otworzył prof. Hans-Heinz Eppelheimer, dyrektor Uniwersytetu Ludowego, podkreślając wagę spraw ochrony spuścizny historycznej w współczesnej rozbudowie miast. Przewodniczącym został dr Erwin Morlock, prezes Związku Architektów Rheinland-Pfalz.

W czasie obrad wygłoszono następujące referaty:

Frank Rauda, *Przepisy prawne w planowaniu przestrzennym i budownictwie* (w RFN); Peter Zlonicky, *Sanacja miast w powiązaniu z ich rozwojem przestrzennym na przy-*

kładzie konkretnych miast (Bamberg i Lemgen);

Hans-Dieter Dyroff, *Rewaloryzacja miast w Europie*;

Wojciech Kalinowski, *Rewaloryzacja miast w Polsce*.

Prócz tego przedstawiciele władz administracyjnych i planowania przestrzennego przedstawili szczegółowo problemy przebudowy miasta Bingen, które uczestnicy mieli możliwość poznać bliżej w czasie objazdu terenowego.

W seminarium wzięło udział około 50 osób — głównie przedstawiciele służb planowania przestrzennego i studenci wyższych uczelni.

Małe miasto Ingelheim, położone nad Renem w odległości około 20 km od Moguncji, powstało stosunkowo niedawno przez połączenie kilku starych ośrodków osadniczych: Nieder Ingelheim, Ober Ingelheim, Freiweinstein (dawny port nad

Renem) i in. Wzmianki źródłowe wymieniają, że w 787 r. Karol Wielki spędzał w Ingelheim święta Bożego Narodzenia.

W tym czasie musiało tu powstać monumentalne palatium, którego relikty zachowały się do dzisiaj. Trzy obszerne, otoczone krążkami dziedzińce zamknięte były od wschodu budowlą na planie podkowy o wewnętrznej średnicy ponad 50 m, z bramą na osi, od zachodu — budowlą mieszkalną i kaplicą (ok. 55×18 m) oraz *aula regia* (62×15 m). Badania prowadzone w latach sześćdziesiątych pozwoliły na dokładne rozpoznanie pierwotnego zarysu budowli oraz późniejszych przebudów ottońskich. Dziś zachowały się ponad powierzchnią fragmenty murów, miejscami dochodzące do 3 m wysokości.

Wojciech Kalinowski

JUBILEUSZ PROF. JERZEGO REMERA

W dniu 15 kwietnia 1978 r. odbyły się w Toruniu uroczystości jubileuszowe z okazji 90-lecia urodzin prof. Jerzego Remera, twórcy polskiego konserwatorstwa. Prof. J. Remer urodził się w 1888 r. w Zatorze koło Wadowic. Studiował historię literatury i historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, następnie we Francji, Niemczech i Włoszech. W latach 1916—1919 był asystentem Cesarsko-Królewskiego Urzędu Konserwatorskiego w Krakowie, a w latach 1919—1922 — konserwatorem zabytków na terenie okręgu częstochowskiego, później zaś woje-

wództwa kieleckiego. W latach 1922—1928 był konserwatorem zabytków oraz kierownikiem Katedry Historii Sztuki na Uniwersytecie im. Stefana Batorego w Wilnie. W 1928 r. został powołany na stanowisko pierwszego w naszym kraju generalnego konserwatora zabytków w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Pełnił tę funkcję do 1939 r. Przeprowadził w tym czasie reorganizację służby konserwatorskiej oraz utworzył Centralne Biuro Inwentaryzacji Zabytków, której działalność zapoczątkowała fachowe i systematyczne prace przy spisie polskich

zabytków. Był także inicjatorem wydawania pierwszego polskiego czasopisma konserwatorskiego pt. „Ochrona Zabytków Sztuki”, którego kontynuacją jest kwartalnik „Ochrona Zabytków”.

W 1945 r. J. Remer został wojewódzkim konserwatorem zabytków i naczelnikiem Wydziału Kultury w Urzędzie Województwa Pomorskiego w Toruniu, prowadząc także wykłady na Uniwersytecie im. M. Kopernika. W 1947 r. objął stanowisko dyrektora toruńskiego Muzeum Miejskiego (obecnie Okręgowe), organizując je w Ratuszu, który został odbudowany też

dzięki Jego inicjatywie. W Toruniu¹ J. Remer zrealizował swoje plany sprzed wojny, a mianowicie stworzył Katedrę Konserwatorstwa i Zabytkoznawstwa na Wydziale Sztuk Pięknych UMK (obecnie Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa). Prof. J. Remer otrzymał wiele odznaczeń, m. in. Krzyż Komandorski i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, złote odznaki UMK i PTTK.

Do tej krótkiej noty biograficznej prof. J. Remera należy jeszcze dodać olbrzymi dorobek publicystyczny, którego wybór został wydany przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków¹.

Program uroczystości jubileuszowych z okazji 90-lecia urodzin prof. J. Remera obejmował sesję naukową na temat *Muzealnictwo i konserwatorstwo*, urządzoną w Bibliotece Głównej UMK, oraz wieczór w Ratuszu Staromiejskim. Na sesji, której przewodniczył prof. dr St. Lorentz, a otwarcia dokonał prof. dr W. Woźnicki, rektor UMK, wygłoszone zostały następujące referaty:

Aleksander Gieysztor, *Historyk wobec zabytku*;

Jan Zachwatowicz, *Ochrona zabytków architektury*;

Jan Białostocki, *Historia sztuki i konserwatorstwo*;

Jerzy Frycz, *Konserwatorstwo jako dyscyplina akademicka*;

Bohdan Rymaszewski, *Muzealnictwo a konserwatorstwo Jerzego Remera po półwieczu*;

Andrzej Michałowski, *Teoria i praktyka konserwatorska na przykładzie ochrony zabytków ziemi kieleckiej*.

¹ J. Remer, *Studia z muzealnictwa i konserwatorstwa*, t. I — *Studia z muzealnictwa*, t. II — *Studia*

Uroczystość jubileuszowa w Wielkiej Sali Mieszczkańskiej Ratusza w Toruniu (fot. Z. Stewak)

Uroczystości wieczorne zajął dyrektor Muzeum Okręgowego w Toruniu, mgr Z. Ciara, a *Laudatio* wygłosił prof. dr St. Lorentz. Następnie wygłoszono przemówienia okolicznościowe oraz odczytano liczne listy i telegramy gratulacyjne. Jubilat otrzy-

mał gratulacje m. in. od przewodniczącego Rady Państwa H. Jabłońskiego, władz partyjnych, państwowych oraz towarzystw naukowych. Na zakończenie uroczystości odczytane zostało przemówienie Jubilata i odbył się koncert.

z konserwatorstwa, „Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”, seria B, Warszawa 1976.

Krzysztof Nowiński

OTWARCIE PARKU ETNOGRAFICZNEGO I OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA PARKÓW ETNOGRAFICZNYCH W KOLBUSZOWEJ

W dniu 4 maja 1978 r. odbyło się uroczyste otwarcie pierwszej części Parku Etnograficznego w Kolbuszowej, połączone z ogólnopolską konferencją parków etnograficznych, zorganizowaną w dniach 4 i 5 maja przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie i Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej. Protektorat nad obchodami objął podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki — Generalny Konserwator Zabytków, prof. dr Wiktor Zin.

Zorganizowanie Parku Etnograficznego w Kolbuszowej, reprezentującego budownictwo ludowe środkowej i północnej Rzeszowszczyzny, zamieszkałej przez grupy etnograficzne Lasowiaków i Rzeszowiaków, nawiązuje do koncepcji wysuwanej na początku ubiegłego dziesięciolecia przez prof. Gerarda Ciołka (z lokalizacją w Łańcucie) i doc. Franciszka Kotulę (z lokalizacją w Głogowie Małopolskim). Ostateczna lokalizacja parku w obecnym miejscu nastąpiła w 1970 r., w następstwie przejścia inicjatywy jego budowy przez ówczesny Wydział Kultury PWRN w Rzeszowie, przy współdziałaniu Towarzystwa Kulturalnego im. Gosłara w Kolbuszowej.

Prace budowlane rozpoczęto w 1974 r. Obecnie na terenie parku, obejmującym 26 ha, znajduje się 18 obiektów. Do zakończenia budowy przewiduje się przeniesienie około 80 obiektów. Organizacyjnie park związany jest z Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej.

Uroczystego otwarcia parku dokonał prof. Wiktor Zin, po czym nastąpiło zwiedzanie budynków, urozmaicone pokazami tradycyjnych rzemiosł wiejskich (kowlstwo, tkactwo), kiermaszem wyrobów ludowych, występem kapeli regionalnej i obiadem złożonym z miejscowych potraw.

Program obrad wypełniły wystąpienia na następujące tematy: Franciszek Midura, wicedyrektor w Zarządzie Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki, *Otwarcie konferencji i słowo wstępne*; Maciej Skowroński, dyrektor Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej, *Historia budowy i koncepcja Parku Etnograficznego w Kolbuszowej*;

Inga Sapetowa, Wojewódzki Konserwator Zabytków w Rzeszowie, *Opieka skansenem nad zabytkami architektury ludowej w terenie*;

Stefan Lew, Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej, *Specyfika kulturowa Lasowiaków i Rzeszowiaków*;

Jerzy Tur, Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej, *Park Etnograficzny w Kolbuszowej na tle skansenów polskich*;

Henryk Olszański, Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, *Problemy inwentaryzacji obiektów zabytkowych dla potrzeb skansenowskich*;

Maria Brylak-Zaluska, Sąddecki Park Etnograficzny, *Dokumentacja etnograficzna dla wnętrza skansenowskich*.

W obszernym słowie wstępnym dr F. Midura omówił historię muzealnictwa skansenowskiego w Polsce, wymieniając najwcześniejsze inicjatywy (wystawy w Wiedniu i Lwowie w siedemdziesiątych i dziewięćdziesiątych latach XIX w.), realizację sprzed pierwszej wojny światowej (m. in. skansen kurpiowski w Nowogrodzie Łomżyńskim) i koncepcje z okresu dwudziestolecia. Następnie wspominał o stworzonych po ostatniej wojnie aktach prawnych, służących ochronie dóbr kultury. Mówiąc o formach ochrony zabytków budownictwa ludowego, dr Midura wydzielił trzy kierunki postępowania: 1) zachowanie wsi w ich dawnym układzie (dotyczy to co najmniej kilkunastu wsi), 2) objęcie ochroną pojedynczych zagród, 3) przenoszenie budynków do parków etnograficznych. W dalszym ciągu wypowiedzi dr Midura scharak-